

UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
FACULTATEA DE ECONOMIE ȘI ADMINISTRAREA
AFACERILOR
Școala Doctorală de Științe Economice
Domeniul: Economie

Doctorand: Nica MERGEANI

TEZĂ DE DOCTORAT

- REZUMAT -

ȘOMAJUL POPULAȚIEI TINERE ÎN ROMÂNIA

Conducătorul de doctorat:
Prof. univ. dr. Simona-Mirela CRISTEA

Craiova
2018

ȘOMAJUL POPULAȚIEI TINERE ÎN ROMÂNIA

CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT

LISTA ABREVIERILOR	6
INDEXUL TABELELOR	8
INDEXUL REPREZENTĂRILOR GRAFICE	11
INDEXUL FIGURILOR	14
INTRODUCERE	15
PARTEA I. ABORDĂRI CONCEPTUALE ȘI STADIUL CUNOAȘTERII	21
CAP. 1. CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND ȘOMAJUL. PARTICULARITĂȚI ALE ȘOMAJULUI TINERILOR	21
1.1. Șomajul – cadru conceptual	22
1.1.1. <i>Concepte terminologice privind șomajul</i>	22
1.1.2. <i>Cauze, consecințe și forme ale șomajului</i>	25
1.2. Accepțiuni atribuite șomajului tinerilor	29
1.3. Factori ce influențează șomajul tinerilor	32
1.4. Protecția socială a șomerilor și asistența lor socială	35
CAP. 2. ȘOMAJUL TINERILOR ȘI PIAȚA MUNCII ÎN ROMÂNIA – SITUAȚIE COMPARATIVĂ CU CEA EXISTENTĂ LA NIVELUL UNIUNII EUROPENE (UE)	37
2.1. Instituțiile de pe piața muncii	38
2.2. Situația șomajului tinerilor în România, ca stat membru al UE	41
2.2.1. <i>Șomajul tinerilor în UE-28 și implicații asupra sărăciei. Poziția României</i>	41
2.2.2. <i>Particularitățile și evoluția șomajului în rândul tinerilor în România</i>	45
2.2.3. <i>Șomajul în rândul tinerilor la nivelul unităților administrativ-teritoriale din România</i>	52
2.3. Piața muncii și ocuparea forței de muncă	56
2.3.1. <i>Piața muncii și ocuparea forței de muncă în România</i>	56
2.3.2. <i>Ocuparea forței de muncă în UE-28</i>	62
2.4. Situația domeniilor solicitate la nivel național și al unităților administrativ-teritoriale în România	65
2.5. Tinerii NEETS în România comparativ cu situația la nivelul țărilor UE	67
CAP. 3. ȘOMAJUL TINERILOR ȘI EDUCAȚIA ÎN ROMÂNIA	70
3.1. Învățământul preuniversitar românesc în contextul integrării tinerilor pe piața muncii	71
3.2. Învățământul universitar românesc și contribuția sa la forța de muncă înalt calificată	77
3.3. Implicațiile educației asupra integrării pe piața muncii a tinerilor	88
CAP. 4. STRATEGII ȘI INTERVENȚII DEZVOLTATE PENTRU PIAȚA MUNCII CU IMPACT ASUPRA ȘOMAJULUI ÎN RÂNDUL TINERILOR	86
4.1. Strategii dezvoltate la nivelul UE privind piața muncii – prevederi și rezultate	87
4.1.1. <i>Principalele strategii cu impact asupra pieței muncii la nivelul UE</i>	87
4.1.2. <i>Rezultatele adoptării Strategiei Europa 2020 privind ocuparea forței de muncă și educația</i>	90
4.1.3. <i>Model de bune practici în implementarea Strategiei Europa 2020 în</i>	92

ȘOMAJUL POPULAȚIEI TINERE ÎN ROMÂNIA

<i>Suedia</i>	
4.2. Strategii cu impact asupra pieței muncii adoptate în România	94
4.2.1. Cadrul general al preluării obiectivelor Strategiei Europa 2020 în România	94
4.2.2. Strategia Națională pentru Învățământul Terțiar 2015-2020 (SNÎT)	96
4.2.3. Strategia educației și formării profesionale din România pentru perioada 2016-2020	98
4.2.4. Strategia națională de învățare pe tot parcursul vieții 2015 -2020	99
4.2.5. Strategia națională pentru competitivitate 2015-2020 (SNC) și Strategia Națională de Cercetare, Dezvoltare și Inovare (SNCDI) 2014-2020	100
4.3. Principalele intervenții la nivel național privind inserția tinerilor pe piața muncii	102
4.3.1. Programe operaționale privind creșterea gradului de ocupare a tinerilor pe piața muncii	102
4.3.2. Studii privind angajările la nivelul regiunilor de dezvoltare	104
PARTEA a II-a. ABORDĂRI APLICATIVE	106
CAP. 5. CERCETĂRI ECONOMETRICE PRIVIND ȘOMAJUL TINERILOR ÎN ROMÂNIA	106
5.1. Descrierea datelor utilizate în cercetarea econometrică	107
5.1.1. Date utilizate în cercetarea fenomenului șomajului tinerilor la nivel național	107
5.1.2. Descrierea variabilelor utilizate în analiza la nivelul unităților administrativ-teritoriale ale României	116
5.2. Descrierea metodelor de cercetare econometrică	118
5.2.1. Metodă de cercetare a fenomenului șomajului tinerilor la nivel național – modelarea prin ecuații structurale (SEM)	118
5.2.2. Descrierea metodei de analiză a șomajului tinerilor pe grupe omogene de unități administrativ-teritoriale în România (NUTS III) – analiza tip cluster	119
5.3. Rezultate și discuții ale cercetării econometrice	121
5.3.1. Cercetarea fenomenului șomajului tinerilor la nivel național – modelarea prin ecuații structurale	121
5.3.2. Analiza rezultatelor privind gruparea pe clustere a unităților administrativ-teritoriale(NUTS III)	129
CAP. 6. EVALUAREA AȘTEPTĂRILOR ANGAJATORILOR DIN ROMÂNIA LA ANGAJAREA TINERILOR – CERCETARE CALITATIVĂ	144
6.1. Investigarea cerințelor solicitate de angajatori la inserția pe piața muncii a tinerilor	145
6.2. Cercetare calitativă cu privire la așteptările angajatorilor pentru integrarea tinerilor pe piața muncii – aplicare de chestionar	148
6.3. Descrierea eșantionului de aplicare a chestionarului	149
6.4. Interpretarea rezultatelor colectate	152
CONCLUZII, PROPUNERI ȘI DEZVOLTĂRI ULTERIOARE	174
BIBLIOGRAFIE	191
ANEXE	198
ANEXA 1. Rata riscului de sărăcie și excluziune socială a tinerilor și pe total în statele UE-28, perioada 2010-2016	199
ANEXA 2. Populația ocupată în România pe activități ale economiei naționale, 2008-2016	201
ANEXA 3. Populația ocupată în România pe activități ale economiei naționale, Macroregiunea 1, 2008 și 2016	202
ANEXA 4. Populația ocupată pe activități ale economiei naționale, Macroregiunea 2, 2008 și 2016	204

ȘOMAJUL POPULAȚIEI TINERE ÎN ROMÂNIA

ANEXA 5. Populația ocupată în România pe activități ale economiei naționale, Macroregiunea 3, 2008 și 2016	206
ANEXA 6. Populația ocupată în România pe activități ale economiei naționale, Macroregiunea 4, 2008 și 2016	208
ANEXA 7. Testele Augmented Dickey-Fuller pentru variabilele utilizate în analiză	210
ANEXA 8. Principalele caracteristici ale clusterelor corespunzătoare anului 2008	216
ANEXA 9. Principalele caracteristici ale clusterelor corespunzătoare anului 2016, în funcție de rata șomajului	217
ANEXA 10. Principalele caracteristici ale clusterelor corespunzătoare anului 2016, în funcție de numărul de șomeri tineri cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 ani	218
ANEXA 11. Chestionar cercetare calitativă cu privire la așteptările angajatorilor pentru integrarea tinerilor pe piața muncii	219
CURRICULUM VITAE	
LISTA LUCRĂRILOR	

ȘOMAJUL POPULAȚIEI TINERE ÎN ROMÂNIA

Rezumat

Teza de doctorat, **”Șomajul populației tinere în România”**, evidențiază contextul în care șomajul, respectiv rata ocupării populației dintr-o țară influențează progresul unei țări, starea de echilibru a unei societăți, dar și calitatea vieții. În același cadru, al ocupării populației active, lucrarea de față tratează într-un mod multi-direcțional șomajul populației active din categoria tinerilor (cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani), această categorie fiind în prezent punctul pilon pentru toate strategiile regionale și naționale.

Actualitatea și importanța temei de cercetare

Piața muncii, șomajul în rândul populației și în special al populației tinere, sunt subiecte mereu prezente în tematica cercetătorilor, practicieni și teoreticieni, deoarece cauzele și metodele de combatere a acestui efect negativ reprezintă în continuare subiecte de studiu și reale provocări. Importanța temei și a problematicii vizate derivă din însăși multitudinea studiilor în domeniu, a strategiilor și programelor existente la nivel regional, la nivelul Uniunii Europene, la nivelul tuturor statelor membre și, în consecință, și în România.

Din perspectiva studiilor actuale, a programelor și proiectelor, pe piața europeană și națională există o serie de puncte de vedere, măsuri și acțiuni concrete, toate acestea având ca scop diminuarea fenomenului ”șomaj” și integrarea îndeosebi a tinerilor pe piața muncii, în corelație directă cu competențele solicitate de către angajatori și competențele deținute de către populația activă.

În acest context, tinerii activi, categorie socio-profesională importantă din perspectiva dezvoltării economiei și societății pe termen lung, sunt incluși în agenda priorităților strategice europene ale tuturor statelor membre, România fiind una dintre țările cu reale dificultăți în ocuparea și menținerea stabilității tinerilor pe piața muncii. Contextul actual de integrare și menținere a tinerilor pe piața muncii face ca, în prezent, să asistăm la modificări ale viziunii strategice europene, acțiuni concrete, programe și măsuri de schimbare a statusului actual al pieței muncii, în corelație cu ceea ce urmează să fie Europa la finalul anilor 2020.

România, ca țară membră a Uniunii Europene, promovează și implementează sisteme și practici manageriale complexe, încercând să răspundă tuturor provocărilor cu care se confruntă piața muncii, atât la nivel regional cât și local. Cu o forță de muncă relativ bine ocupată, cu o rata a șomajului sub media europeană, cu o țintă pentru anul 2020 de 70% grad de ocupare, România reprezintă în prezent o țintă atât pentru guvernul european cât și pentru cel național din perspectiva raționalizării echilibrului dintre cererea și oferta existentă pe piața muncii. O piață a muncii bine structurată, capabilă să atragă și să mențină o populație activă motivată și stabilă, reprezintă o prioritate strategică, în special din perspectiva tinerilor, dar și din perspectiva reducerii efectului de migrare a celor calificați în țări cu oferte mult mai atractive decât cele locale/naționale.

Sistemul educațional existent la nivelul oricărei țări și performanța acestuia reprezintă premisa progresului economic și social, atât din perspectiva stabilității financiare naționale/regionale, cât și din perspectiva calității vieții. Adaptarea permanentă a sistemului de învățământ la tendințele pieței muncii, în corelație cu dezvoltarea tehnologiei, în special cea informatică, reflectă în sensul cel mai profund starea de sănătate a unei națiuni, indirect nivelul de educație al populației și performanțele acesteia la locul de muncă.

ȘOMAJUL POPULAȚIEI TINERE ÎN ROMÂNIA

Structura lucrării

Teza de doctorat este structurată în două părți și 6 capitole. Prima parte, ce cuprinde 4 capitole, face referire la o serie de abordări conceptuale, evidențiind stadiul actual al cunoașterii în domeniul șomajului tinerilor și implicațiilor sale, clarificând astfel cele mai importante aspecte privind șomajul și rata șomajului în rândul tinerilor, cu principalii factori ce-i influențează, situația tinerilor și piața muncii în România, strategii, programe și proiecte, exprimând puncte de vedere, opinii, experiențe practice, subliniind totodată și cele mai reprezentative modele de bune practici existente la nivelul țărilor Uniunii Europene, cu aplicabilitate și în România.

Cea de-a doua parte a lucrării include o serie de cercetări aplicative, în cadrul ultimelor 2 capitole ale lucrării, menite a evidenția latura profund practică a contextului în care se derulează activitățile și acțiunile concrete pe piața muncii din România pentru contracararea șomajului în rândul tinerilor. Astfel, primele abordări aplicative sunt centrate pe două cercetări econometrice la nivel național și teritorial, privind șomajul tinerilor din România, prin apelarea la modelarea ecuațiilor structurale (eng. Structural Equations Modelling) și analiza de tip cluster. Cercetarea pe clustere omogene pe unități administrativ-teritoriale (județe) are ca scop principal identificarea principalelor legături existente în prezent pe piața muncii în rândul tinerilor cu principalii factori de influență și propunerea de strategii și intervenții adecvate fiecărei regiuni. Problematika șomajului în rândul tinerilor este abordată și analizată și prin intermediul unei cercetări calitative în rândul angajatorilor. Cercetarea efectuată a avut ca scop principal investigarea cerințelor solicitate de angajatori la inserția pe piața muncii a tinerilor. Cercetarea a fost efectuată pe baza unui chestionar ce a cuprins un număr de 18 întrebări, pe un eșantion reprezentativ din perspectiva repondenților, cu activitate la nivelul tuturor regiunilor administrativ-teritoriale din România.

La cele două părți ale tezei de doctorat, se adaugă Rezumatul (într-o formă sintetizată împreună cu cuvintele cheie), Lista abrevierilor, Indexul tabelor (ce reunește cele 95 de tabele regăsite în cadrul tezei), Indexul reprezentărilor grafice (67 de reprezentări grafice), Indexul figurilor (14 figuri), Introducerea, Concluziile, propunerile și dezvoltările ulterioare, Bibliografia, precum și Anexele (11 anexe). Pentru realizarea tezei de doctorat, am recenzat o serie de referințe bibliografice, în număr de 121, astfel: 29 de cărți, 55 articole, 18 reglementări juridice, 10 rapoarte statistice și 9 website-uri.

Principalele rezultate obținute

Astfel, pornind de la aceste provocări, în prima parte a lucrării, în cadrul primului capitol al tezei, "**Considerații generale privind șomajul. Particularități ale șomajului tinerilor**", am analizat punctele de vedere existente ale principalelor aspecte specifice fenomenului de șomaj, atenția fiind îndreptată către șomajul tinerilor, cauze, consecințe și forme ale acestuia. În același context, am abordat și factorii ce influențează șomajul tinerilor, dar și elemente specifice protecției sociale a șomerilor și asistența lor socială. Evidențierea acestor m-au ajutat la desprinderea a o serie de concluzii importante privind perspectivele de dezvoltare ale pieței muncii prin măsuri de contracarare ale șomajului, în special a șomajului în rândul tinerilor.

Din perspectiva *cadrelor conceptuale ale șomajului*, au fost analizate puncte de vedere diferite, atât din literatura internațională, cât și cea națională. Concluzia unanim acceptată este cea referitoare la faptul că, șomajul reprezintă un dezechilibru macroeconomic complex ce afectează o economie națională, dar și populația deopotrivă, putând fi controlat prin măsuri adecvate pentru prevenirea și combaterea lui, iar pentru aceasta, autoritățile, cetățenii, agenții economici, precum și ofertanții forței de muncă trebuie să se implice activ.

O altă concluzie importantă cu privire la evoluția angajărilor pe piața muncii, pe categorii diferite de candidați, pe juniori și seniori, pe tipuri diferite de calificări, conform

ȘOMAJUL POPULAȚIEI TINERE ÎN ROMÂNIA

informațiilor furnizate de către Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), se referă la următoarele aspecte: tinerii cu un nivel redus de calificare, care și înainte de criză au avut dificultăți în obținerea unui loc de muncă, au fost și sunt expuși și în continuare riscului de lungă durată în găsirea unui loc de muncă, cu efecte asupra inactivității și excluderii sociale; prezența unor dificultăți concrete în fenomenul de tranziție de la școală la piața muncii; identificarea de către guverne a programelor aferente tinerilor expuși să piardă legătura cu piața muncii; adaptarea politicilor regionale și naționale la noi forme ale șomajului, pe tipuri diferite de categorii de populație afectate.

Tehnologia informațiilor și comunicațiilor face ca piața muncii să devină extrem de instabilă, atât din punct de vedere al angajatorilor locali sau internaționali, cât și din punct de vedere al resursei umane. Prin redefinirea structurii posturilor, prin dispariția sau înlocuirea anumitor calificări, prin automatizarea/informatizarea muncii, dar și prin creșterea fenomenului de fluctuație al angajărilor, prin migrarea forței de muncă către țări/destinații performante din anumite puncte de vedere, piața forței de muncă este azi cu mult mai dinamică și flexibilă, răspunzând solicitărilor mereu diferite ale angajatorilor și persoanelor aflate în căutarea unui job.

După investigarea literaturii de specialitate cu privire la conceptele atribuite șomajului tinerilor, din perspectiva provocărilor științifice ce vizează șomajul în rândul tinerilor pe piața muncii din România, am trasat *cinci arii de cercetare*, structurate într-o manieră logică și concisă, astfel:

1. Analiza comparativă a șomajului tinerilor pe piața muncii din România cu cea existentă la nivelul Uniunii Europene;
2. Analiza șomajului tinerilor și a procesului educațional din România;
3. Analiza strategiilor și intervențiilor dezvoltate pentru piața muncii cu impact asupra șomajului în rândul tinerilor;
4. Cercetări econometrice privind șomajul tinerilor în România;
5. Cercetare calitativă în rândul angajatorilor, cu scopul evaluării așteptărilor acestora la angajarea tinerilor.

Prima axă de cercetare, a fost analizată în capitolul doi al tezei, respectiv **”Șomajul tinerilor și piața muncii în România – situație comparativă cu cea existentă la nivelul Uniunii Europene”**, ce include o serie de aspecte specifice pieței muncii, evidențiind: instituțiile existente pe piața muncii, situația șomajului tinerilor în UE-28 și implicații asupra sărăciei, poziția României între statele membre ale UE, particularitățile și evoluția șomajului în rândul tinerilor în România, șomajul în rândul tinerilor la nivelul unităților sale administrativ-teritoriale. În același context, au fost prezentate și aspecte care se referă la piața muncii și ocuparea forței de muncă în România, precum și la nivelul forței de muncă în UE-28, dar și analize detaliate privind categoria tinerilor NEETs (Not in Employment, Education or Training) în România, comparativ cu situația țărilor la nivelul UE. Detalierea concretă a aspectelor ce reprezintă piața tinerilor și în special a tinerilor NEETs, a reprezentat un aspect cheie al analizei întreprinse prin teza de doctorat, deoarece, această categorie generează în prezent cele mai complexe probleme ale ocupării, atât în prezent, cât și pe termen mediu și lung.

Așa cum s-a putut observa, la nivelul României, prin intermediul ministerelor specializate în diferite zone administrative, dar și a altor organisme suport, s-a încercat crearea și implementarea de programe extrem de specializate, care au contribuit în mod direct la susținerea Strategiei Europa 2020, de creștere a angajabilității la nivelul tuturor statelor membre ale UE, prin reducerea decalajului între diferitele categorii sociale și ocupaționale, implicit din perspectiva tinerilor, dar și a persoanelor defavorizate.

Din punct de vedere al *șomajului tinerilor în UE-28* și a poziției României în acest context, s-a putut constata faptul că, la nivelul UE-28, în toate statele membre, inclusiv în

ȘOMAJUL POPULAȚIEI TINERE ÎN ROMÂNIA

România, tinerii (15-24 ani) reprezintă categoria cea mai afectată de șomaj, chiar mai afectată decât categoria 25-74 ani, cu toate că tinerii reprezintă potențiala forță de muncă pe termen lung. S-a constatat faptul că tinerii sunt mai predispuși șomajului, întrucât tranziția de la școală la viața activă se face lent, din cauza lipsei de experiență sau a slabei experiențe profesionale, dar și din cauza numărului mic de contacte pe care aceștia le au pe piața muncii. La acestea se adaugă costul investiției în tineri care este, adesea, mai ridicat pentru companiile care doresc să angajeze, tinerii nu au pregătire în domeniile căutate de angajatori, unii tineri au susținere financiară din partea părinților, ceea ce îi determină să își restrângă domeniile de căutare a unui loc de muncă, precum și lipsa unui nivel educațional formal. Comparativ cu celelalte țări europene în ce privește șomajul tinerilor, țările din nordul Europei se află într-o poziție mai bună, sub media UE, amplificând astfel decalajul Nord-Sud. În Europa de Sud sunt înregistrați cei mai ridicați indicatori ai sărăciei în funcție de venit, Grecia reprezentând 21,3% din populația sa sub media europeană, în timp ce un număr total de 86,7 milioane de cetățeni se află sub acest prag, România ocupând, la nivelul UE, locul 2 (după Bulgaria) în ceea ce privește rata riscului de sărăcie și excluziune socială, respectiv 38,8% din totalul populației fiind afectată. Din păcate, acest decalaj se observă pentru întreaga perioadă analizată (2010-2017), trendul la nivelul țării noastre urmând trendul general înregistrat la nivelul UE.

Din punct de vedere al *"pieței muncii și al ocupării forței de muncă în România"*, putem concluziona faptul că, în România există inițiative, instituții, politici, strategii și cadre legislative referitoare la ocuparea tinerilor și la tot ceea ce reprezintă tinerii, per ansamblu. Legislația românească și cea internațională abordează problematica tinerilor fără loc de muncă, propune măsuri concrete, dar care necesită și timp pentru a se vedea rezultatele așteptate. MMJS împreună cu ANOFM constituie principalele instituții care se ocupă de măsurile care vizează reducerea ratei șomajului în rândul tinerilor, prin derularea unei serii de proiecte privind (re)calificarea acestora în scopul angajării rapide și eficiente.

Un subiect important analizat în teză în cadrul *celel de-a doua axe a cercetării* a fost *"Șomajul tinerilor și educația în România"*, prezentat în capitolul trei al lucrării, evidențiindu-se astfel o serie de aspecte ce privesc legăturile directe dintre performanța angajaților pe piața muncii, stabilitatea acestora la locul de muncă/fluctuația angajaților, corelația dintre competențele și abilitățile furnizate de către sistemul de învățământ românesc și cerințele existente pe piața muncii, dar și aspecte tehnice ale numărului unităților de învățământ raportate la cadrele didactice existente, numărul de elevi, respectiv studenți înregistrați în sistemul educațional din România.

Astfel, în ce privește învățământul preuniversitar, rata de absolvire a liceului, determinată prin raportarea absolvenților de studii liceale la tinerii de 18 ani, este relativă, deoarece nu toți absolvenții de liceu finalizează studiile la vârsta de 18 ani, iar vârstele diferă, fiind și persoane care nu și-au finalizat studiile și care le continuă și la 20 de ani după părăsirea școlii. Sunt, de asemenea, și forme de învățământ liceal care au o durată diferită de studiu, vârsta de 18 ani fiind doar un reper. Astfel, cea mai mare rată de finalizare a liceului, cu sau fără examen de bacalaureat, s-a obținut în anul școlar 2012-2013, de 90,6%. Doar 44,6% dintre tineri au promovat examenul de bacalaureat în anul 2012-2013, rată mult mai mică ca în anii anteriori. O creștere importantă a ratei de absolvire a studiilor liceale s-a înregistrat în anul școlar 2014-2015, de 51,7%.

Pentru învățământul universitar, în România, numărul mare de universități și facultăți creează imaginea așa-numitei „masificări” a învățământului superior, dar care înregistrează un trend descrescător. Astfel, analizând unitățile de învățământ superior (universități) pe forme de proprietate, s-a putut observa că, numărul total al acestora nu a variat semnificativ în perioada 2007-2016, numărul instituțiilor de învățământ superior proprietate publică fiind cvasi-constant (56 unități), doar numărul unităților de învățământ superior proprietate privată

ȘOMAJUL POPULAȚIEI TINERE ÎN ROMÂNIA

a înregistrat reduceri anuale constante, ajungând de la 50 unități în anul 2007, la 41 de unități în anul 2016.

În acest context, putem preciza faptul că, învățământul din România are nevoie de un învățământ de calitate, de cadre didactice bine pregătite, de programe școlare care să fie în concordanță cu nevoile pieței muncii, de o colaborare eficientă cu instituțiile publice și private, deoarece, toate au un impact direct asupra ratei șomajului tinerilor. De altfel, realizarea unor politici educaționale care să răspundă nevoilor populației cu vârstă școlară și aplicarea rapidă a acestora, ar conduce la redresarea sistemului, cu implicații directe asupra reducerii șomajului, dar și a migrației.

Axa a treia de cercetare trasată a fost abordată în capitolul patru al tezei, **”Strategii și intervenții dezvoltate pentru piața muncii cu impact asupra șomajului în rândul tinerilor”**, unde am analizat detaliat: strategiile dezvoltate la nivelul UE, strategiile cu impact asupra pieței muncii din România, principalele intervenții existente în România privind inserția tinerilor pe piața muncii.

La nivelul UE, în urma studiilor realizate, se remarcă rezultate relativ diferite de la o țară la alta, de la o regiune la alta, existând situații pozitive la nivelul anumitor state, din perspectiva impactului strategiilor implementate privind ocuparea forței de muncă. În contextul acestei axe de cercetare, am analizat și principalele intervenții dezvoltate pentru integrarea tinerilor pe piața muncii, relevante fiind programele operaționale privind creșterea gradului de ocupare a tinerilor pe piața muncii, precum și o serie de studii privind angajările la nivelul regiunilor de dezvoltare.

Din punct de vedere al modelelor de bune practici în implementarea Strategiei Europa 2020, a fost analizat modelul Suediei, care reprezintă un model de bune practici de excelență, îndeosebi pentru statele mai puțin performante, state care se confruntă în continuare cu probleme reale privind rata șomajului, integrarea tinerilor pe piața muncii și chiar reducerea fenomenului de migrație a populației către țările dezvoltate. Suedia reprezintă statul cu cea mai redusă pondere a șomajului în rândul statelor membre ale UE. Astfel, printre măsurile adoptate de către Suedia se numără și cele care vizează asigurarea condițiilor optime de lucru și oferirea oportunităților de dezvoltare profesională, atât pentru persoanele de sex masculin, cât și pentru cele de sex feminin. În acest sens, au fost elaborate direcții ce vizează mediul de lucru cu sprijinul partenerilor sociali, prin organizarea unor centre de expertiză pentru analizarea condițiilor de muncă.

O altă problemă pe care Suedia a rezolvat-o cu succes în rândul reformelor adoptate este și cea de-a treia prioritate strategică Europa 2020, și anume creșterea favorabilă a incluziunii, aspect ce se datorează, în principal, modului în care au fost abordate problemele identificate din perspectiva cauzelor și efectelor acestora la nivelul întregii economii naționale. Astfel, pornind de la faptul că principala problemă la nivelul pieței muncii a fost reprezentată de fluctuația mare a populației active din rândul emigranților, Suedia a adoptat soluții concrete care au asigurat incluziunea acestora pe piața muncii, fiind recunoscută în acest mod și valoarea pe care o poate aduce această categorie socială la buna funcționare a economiei locale și naționale.

Din punct de vedere al rezultatelor obținute de către România pe același palier de obiective, România beneficiază de forță de muncă activă tânără, cu valori semnificativ importante pentru intervalele de vârstă 30-34, 35-39, 40-44, comparativ cu celelalte segmente, aspect care reprezintă (deocamdată), pe de o parte, un avantaj pentru piața muncii, din perspectiva randamentului muncii, dar și din perspectiva susținerii financiare a populației inactive, respectiv, pensionarii. Cu valorile înregistrate până în acest moment, România este una dintre țările cu forță de muncă tânără, dar care, pe de altă parte, deține o populație mai puțin calificată și specializată, așa cum prevăd ultimele date furnizate de către autoritățile competente, iar rata natalității este în scădere.

ȘOMAJUL POPULAȚIEI TINERE ÎN ROMÂNIA

Aceste aspecte au generat realizarea și implementarea de strategii naționale care privesc învățământul terțiar, pe de o parte, dar și formarea continuă a populației active, încercându-se astfel, prin rezultatele obținute, reducerea decalajelor existente între România și celelalte state europene, atât din perspectivă economică, cât și socială.

Așa cum am precizat mai sus, *partea a 2-a a tezei* include un set complex de cercetări aplicative, menite a evidenția latura profund practică a contextului în care se derulează activitățile și acțiunile concrete pe piața muncii din România. Structurată în două capitole, abordarea aplicativă a tezei *”Șomajul populației tinere în România”*, include principalele oportunități, pericole, riscuri, aspecte pozitive și negative prezente pe piața muncii din România, cu precădere pe segmentul pieței de muncă a populației tinere.

Astfel, *axa patru a cercetării*, abordată în capitolul cinci al lucrării, denumit *”Cercetări econometrice privind șomajul tinerilor în România”*, se bazează pe o cercetare econometrică privind șomajul tinerilor din România prin analiza ecuațiilor structurale (analiza la nivel național) și analiza de tip cluster, pe unități administrativ-teritoriale (județe), cercetare întreprinsă cu scop principal de identificare a principalelor legături existente în prezent pe piața muncii în rândul tinerilor, în special la nivelul județelor și, implicit, regiunilor de dezvoltare ale României.

Pe fondul investigațiilor realizate în prima parte a tezei de doctorat, pentru realizarea cercetării econometrice a factorilor ce influențează nivelul șomajului în rândul tinerilor la nivelul României, am selectat un număr de factori care, prezumtiv, pot influența semnificativ fenomenul economic studiat. Perioada analizată a fost 2000-2016. Pentru măsurarea nivelului șomajului tinerilor la nivel național, am considerat *”Rata șomajului în rândul tinerilor 15-24 ani”*, ca variabilă endogenă în modelarea econometrică.

Astfel, bazându-mă pe datele statistice puse la dispoziție de Institutul Național de Statistică (INS) și pe principalele aprecieri cu privire la rezultatele obținute în literatura de specialitate, am selectat ca având o potențială influență asupra ratei șomajului în rândul tinerilor, următorii factori, considerați drept variabile exogene: Produsul Intern Brut, PIB (calculat conform SEC 2010 și CAEN Rev.2); Câștigul salarial nominal mediu net lunar; Numărul personalului didactic; Numărul de ateliere școlare existente în teritoriu; Gradul de cuprindere în învățământ a populației de vârstă școlară; Numărul persoanelor cuprinse în cursurile de formare profesională (respectiv cursuri de calificare, recalificare, perfecționare sau specializare, organizate pe niveluri de pregătire); Numărul emigranților cu schimbarea domiciliului.

În urma iterațiilor realizate (3 modele econometrice testate), s-au putut identifica doar patru factori exogeni (Câștigul salarial nominal mediu net lunar, Numărul personalului didactic, Numărul de ateliere școlare existente în teritoriu și Numărul persoanelor cuprinse în cursurile de formare profesională) care au influențat evoluția factorului endogen, respectiv rata șomajului în rândul tinerilor 15-24 de ani, dar care se află și în relație de interdependență unele cu altele.

Pe baza datelor analizate și a modelului discutat, se poate afirma că există o serie de legături de cauzalitate între variabilele considerate și evoluția ratei șomajului în rândul tinerilor 15-24 ani. Probabil nu întâmplător toate cele 4 variabile (Câștigul salarial nominal mediu net lunar, Numărul personalului didactic, Numărul de ateliere școlare existente în teritoriu și Numărul persoanelor cuprinse în cursurile de formare profesională) au aceeași direcție de influență asupra ratei șomajului, respectiv de inversă proporționalitate. Acest lucru presupune că investițiile realizate pentru dezvoltarea bazei materiale (reflectedată creșterea numărului de ateliere) și dezvoltarea și perfecționarea resursele umane disponibile (numărul de cadre didactice, precum și numărul persoanelor cuprinse în cursuri de formare profesională), alături de creșterea câștigului salarial nominal mediu net lunar conduc, în România, la reducerea ratei șomajului în rândul tinerilor 15-24 ani.

ȘOMAJUL POPULAȚIEI TINERE ÎN ROMÂNIA

La nivel teritorial, am analizat situația șomajului în rândul tinerilor la nivelul NUTS III, pe grupe omogene de unități (județe), utilizând *analiza tip cluster*, analiză realizată la nivelul anului 2008 (considerând doar rata șomajului, întrucât, la nivelul aceluși an, ANOFM nu furniza numărul șomerilor tineri la nivelul fiecărui județ) și 2016 (considerând atât rata șomajului, cât și numărul șomerilor tineri, cu vârsta sub 25 de ani).

O direcție importantă a fost și cea legată de faptul că, la nivelul macroregiunilor din România, în pofida tendinței generale asemănătoare a evoluției ponderii șomerilor tineri, s-au putut distinge particularități macroregionale care au condus la evoluții specifice fiecărei macroregiuni. Astfel, Macroregiunea 1 a avut o evoluție mixtă, sub-performând față de media națională în perioada 2008-2013 și revenind pe medie ulterior. Macroregiunea 2 a avut o performanță mult mai bună decât media națională pe toată perioada analizată, Macroregiunea 3 a înregistrat o performanță mai slabă decât media națională pe toată perioada luată în calcul, iar Macroregiunea 4 a înregistrat o evoluție mixtă, supra-performând media națională în perioada 2008-2013, ulterior înregistrând o performanță mai redusă (respectiv o rată a șomajului mai ridicată).

Prin aplicarea analizei cluster, o primă concluzie pe care am desprins-o a fost aceea că, în ceea ce privește componența regiunilor de dezvoltare, evoluția în timp a indicatorilor macroeconomici nu a fost neomogenă la nivelul județelor. Ar fi fost de așteptat ca județele componente ale unei regiuni de dezvoltare să evolueze constant, cu aceeași rată de dezvoltare, bazându-se pe conceptul radierii bunăstării economice dinspre poliile majore de interes către zonele adiacente. În al doilea rând, am observat o oarecare îmbunătățire a situației macroeconomice la nivelul județelor și regiunilor, având în vedere că variabilele caracteristice clusterelor create la nivelul anului 2008 s-au îmbunătățit, proces observabil prin translatarea la nivelul clusterelor formate în anul 2016, chiar dacă componența s-a modificat în diverse proporții. În al treilea rând, am observat la nivelul anului 2016 o polarizare a județelor care reprezintă poli de interes economic, față de situația existentă la nivelul anului 2008. O a patra concluzie extrasă pe baza analizei de cluster realizate, a fost observarea apariției în anul 2016 a unui cluster care polarizează județe adiacente sau mai depărtate din punct de vedere geografic, dar care creează împreună o zonă mai largă de interes economic.

În cadrul cercetării aplicative, pentru o evaluare completă și complexă a pieței muncii și șomajului din România, îndeosebi în rândul tinerilor, am întreprins ***cea de-a cincea axă de cercetare*** în capitolul șase al tezei de doctorat, printr-o cercetare calitativă, ce a avut ca scop ***”Evaluarea așteptărilor angajatorilor din România la angajarea tinerilor”***.

Cercetarea calitativă este cel mai adesea asociată cu interpretarea realității observate din perspectiva respondenților care furnizează informații cu privire la acea realitate, mai degrabă, decât cu măsurarea unor comportamente observate. Din acest motiv, am selectat această metodă de explorare a mediului economic-social, care să completeze cercetarea cantitativă în baza datelor agregate, realizată în capitolul anterior.

Cercetarea calitativă a fost realizată în perioada aprilie-mai 2018, la nivel național, prin transmiterea unui formular auto-administrat, cu întrebări închise. După centralizarea formularelor și verificarea tuturor informațiilor conținute, au fost validate un număr de 322 de chestionare dintr-un total de 400 chestionare transmise, care au fost prelucrate cu ajutorul softului statistic IBM SPSS. Cercetarea a fost întreprinsă la nivelul tuturor unităților administrativ-teritoriale din România, scopul fiind acela de a identifica oportunități și eventuale disproporții existente pe piața muncii din punct de vedere al responsabilizării și responsabilităților, atât pentru angajatori, cât și pentru angajați.

Principalele concluzii rezultate din cercetarea efectuată sunt în principal: piața forței de muncă din România este o piață cu particularități și tendințe specifice; din perspectiva angajatorilor, există tendințe și cerințe specifice, iar la nivel general, România, ca țară membră a UE, răspunde și respectă măsurile impuse la nivel de comunitate.

ȘOMAJUL POPULAȚIEI TINERE ÎN ROMÂNIA

Din perspectiva angajatorilor prezenți pe piața românească, am identificat diferențieri din punct de vedere al politicilor de personal, cerințelor și dezvoltării personale a angajaților, deoarece prezența companiilor internaționale și transnaționale a impus măsuri și reguli care, în prezent, se regăsesc în dinamica și diversitatea ofertei de muncă.

Rezultatele cercetării a evidențiat principalele aspecte care caracterizează piața muncii din România, pe regiuni de dezvoltare și pe tipuri de angajați, juniori, seniori și manageri. Pornind de la nevoile prioritare ale organizațiilor, dar și de la caracteristicile joburilor pentru care se fac angajări, studiul arată că nu există diferențe majore de la o regiune la alta și nici decalaje mari din perspectiva solicitărilor pe care angajatorii le au pe piața muncii.

Per ansamblu, am putut evidenția faptul că, la nivel de ofertă de muncă și facilități oferite de către organizații, nu există diferențe majore, în marea majoritate a cazurilor existând un pachet complet și complex de elemente motivaționale care fac atractivă oferta acestora în rândul populației active. Pentru tineri, regăsim totodată cerințe care vin să compenseze lipsa acestora de experiență, competențele soft (soft skills) devenind elemente eliminatorii în procesul de recrutare și selecție.

Altfel spus, am identificat în rândul angajatorilor din România, indiferent de regiunea analizată, un portofoliu al ofertei de muncă diversificat, aspect care compensează și cu un set de cerințe mari pentru angajați, motiv pentru care nu observăm, în prezent, un grad foarte ridicat de satisfacție al procesului de recrutare și selecție în rândul organizațiilor. În marea majoritate a situațiilor, am identificat un procent relativ egal al angajatorilor satisfăcuți de procesul de recrutare cu cel al celor mai puțin mulțumiți de rezultatele obținute.

Din perspectivă managerială, raportându-mă la rezultatele obținute în procesul de recrutare și selecție, am concluzionat că România, indiferent de regiunea la care se face referire, are nevoie de tineri bine informați, cu abilități și competențe care să suplinească lipsa de experiență pe piața muncii, aspect care trage un semnal de alarmă pentru furnizorii de educație și formare, care, la rândul lor, prin programe și metode adaptate de învățare, să crească nivelul performanțelor absolvenților.

În concluzie, este necesară acordarea unei atenții complexe și diverse abilităților și competențelor celor activi pe piața muncii, aplicarea de măsuri și strategii concrete, atingerea obiectivelor Strategiei europene până la finalul anului 2020, atât din perspectiva angajaților, cât și din punct de vedere al angajatorilor, în legătură directă cu creșterea calității vieții, a performanțelor economice și sociale, atât ale indivizilor, cât și ale societății în ansamblu.

Raportându-ne la rezultatele obținute pe parcursul cercetării efectuate pe parcursul tezei de doctorat cu titlul *”Șomajul populației tinere în România”*, putem aprecia încă o dată complexitatea și interdependența fenomenului ”șomaj” cu întreaga problematică economică, politică, socială și, nu în ultimul rând, de mediu implicate.

Deși lucrarea de față a abordat complex și analitic tema șomajului în UE și România, cu accent pe populația tânără, pot afirma că în continuare există subiecte de interes de abordat și analizat. Precizez acest lucru, deoarece șomajul este un fenomen complex, în permanentă schimbare, cu reale modificări/oscilații de la un an la altul, de la o regiune/țară la alta, motiv pentru care, identificarea cauzelor, a ritmului de dinamică, identificarea măsurilor de contracarare a șomajului și creștere a ratei de angajabilitate la nivelul fiecărei categorii a populației active, devine un scop, o preocupare permanentă a studiilor și cercetărilor de specialitate.

În consecință, o primă *direcție de perspectivă* pe care doresc să o analizez în perioada următoare este, în principal, cea legată de *modul în care obiectivele Strategiei Europa 2020 au fost atinse de către toate statele membre și implicit de către România*, pe regiuni și domenii de activitate. Rezultatele și impactul multiplicator al strategiilor și programelor regionale și locale, implementate la nivelul fiecărui stat membru până la nivelul anilor 2020, reprezintă un subiect de cercetare, în principal, din perspectiva nevoilor identificate și

ȘOMAJUL POPULAȚIEI TINERE ÎN ROMÂNIA

nerezolvate, din perspectiva efectelor șomajului în rândul populației, în special asupra tinerilor și, nu în ultimul rând, din perspectiva măsurilor ce trebuie implementate după anul 2020.

Pornind de la statisticile furnizate de către Eurostat database, de la rapoartele și programele elaborate de către organismele responsabile cu problematica șomajului și a dezvoltării economice pe termen mediu și lung, propun ca subiect de cercetare și analiză *abordarea dintr-o altă perspectivă a programelor de integrare a tinerilor pe piața muncii*, pornind de la nevoile neidentificate ale acestora, pe categorii profesionale și, în special, în funcție de competențe și aptitudini. Acest aspect al ariei de cercetare este motivate, îndeosebi, de capacitatea indivizilor de a se integra și dezvolta cu ușurință într-un mediu ocupațional doar în contextul identificării cu solicitările și nevoile postului.

Într-o manieră distinctă, ca direcție de cercetare, *identificarea la nivelul României a zonelor de referință pe domenii de activitate din perspectiva randamentului și satisfacției în muncă* poate reprezenta, de asemenea, un punct de plecare în abordarea multidisciplinară a pieței muncii și a șomajului în rândul populației active, cu precădere în rândul tinerilor.

CUVINTE-CHEIE: *rata șomajului tinerilor; număr șomeri tineri; tineri NEETs; protecție socială; piața muncii; competitivitate; specializare inteligentă; educație; competențe; integrare pe piața muncii; programe de educație și formare; strategii naționale; Europa 2020; migrație; cercetare econometrică; ecuații structurale; analiza cluster; cercetare calitativă; strategii regionale*